

(1997). *Dôležitá je tiež Petrusova práca na príprave Šafárikových Spisov (doteraz vyšli tri zväzky) v deväťdesiatych rokoch 20. storočia. Osobnosti P. Petrusa, ako i jeho kompletnej bibliografii je venovaný zborník Z problematiky literárnej vedy (2007), zostavený pri príležitosti jeho životného jubilea.*

Marta Součková

Na osemdesiatku profesora Pavla Petrusa

Vaša Magnificencia,
vážený jubilant,
kolegyne a kolegovia,
dámy a páni,

literárna veda – rovnako ako všetky vedy o estetickom znaku – má svoje špecifické fluidum: je akoby v prienikovom zábere vedy a umenia, v symfonickej partitúre racia a citu, priľahlostnej metonymie a podobnostnej metafory – a sme v základnej axiologickej jednotke (teda zároveň napr. vo filozofickej nadstavbe umenovedných disciplín a v estetickom kreovaní sveta) – a pri dvoch vrcholných tvorivých aktivitách človečenstva, pri blížencoch, kráčajúcich od nepamäti dejinami ľudstva, ktorých hlas sa mení na posolstvo práve vtedy, keď znie súbežne... Teda hegelovsko-beethovenovský večný akord ako čelo čias... Kliesnenie nevyšliapaných chodníkov k výšinám ľudského ducha, spirituality, vzrušujúceho posolstva poznávania, smerujúceho k odkrývaniu a odklínaniu tušeného, nevysloviteľného, tajomného, zázračného, ktoré vie o symbióze vedy a umenia... Toto je pozícia estetickej kreácie sveta, teda aj slovesného umenia, ale aj jeho metatextového súputníka – literárnej vedy. Rozprávkové rázcestie, pred ktorým stojí budúci literárny vedec s umeleckým cítením (lebo kvalitný interpretátor umeleckej literatúry musí byť aj skvelým, múzickým recipientom): text alebo metatext? Ale tátošik na týchto krížnych cestách mení svoju osudovú výpoveď na kladnú konotáciu: *Keď pôjdeš vpravo, bude dobre, keď pôjdeš vľavo, bude lepšie...*

Náš jubilant – univ. prof. PhDr. Pavol Petrus, DrSc., – si po prvých veršovníckych pokusoch vybral metatextovú trasu, ale vediac o ponorných riekach východiskových textov na dešifrovanie ich estetickej „zvesti“. A bol dôsledný: nenechal nepovšimnutým ani jedno ohnivo v reťazi literárnej vedy: jeho výskumným záberom bola a je literárna história, literárna teória aj literárna kritika. Najmä v prvej a tretej zložke literárnej komunikácie sa intenzívne pohyboval v spoločnom areáli textu a metatextu, teda gest umenia a vedy. Jeho dominantným výskumným poľom sa postupne stali: literatúra pre deti a mládež, teória a vývin literárnej kritiky, problémy slovenskej literatúry 19. a 20. storočia, najmä realizmu a symbolizmu, a problematika medziliterárnych vzťahov a teórie komparatistiky. Jeho bádateľské úsilie smerovalo k interpretačnému a metodologickému scientizmu v presvedčení, že aj literárna veda so svojou často prchavou, éterickou bádateľskou

zónou môže byť teóriou par excellence; lebo priesečníky umenia a vedy – vo svojich vrcholných prejavoch – menia jedinečné, neopakovateľné na večné a všeludské...

A všetko akoby sa bolo začalo v dvojčlenných (mikro)sústavách predznamenávajúcich binárne opozície poznávacích procesov: Horné Strháre, Veľký Krtíš, Modrý Kameň – dvojice pomenovaní s prídavnými menami evokujúcimi priestor (ako predobraz lyriky) smerujúcimi k identifikácii substantív a naznačujúcimi pohyb k detailu – k základnej zložke realistického videnia sveta (otvárajúcej jeden z hlavných výskumných záberov jubilanta) – a bol pohyb, cesta, linearita, sukcesívnosť a čas (ako predobraz epiky): Horné Strháre → Modrý Kameň → Banská Bystrica → Lučenec → Jelšovec → Suché Brezovo → Bratislava → Prešov.

Okrem iných symbolov ho na týchto cestách sprevádza spoluhláska *r* (v názve rodiska dokonca priamo v rozprávkovej triáde: Horné Strháre). A tu kdesi je ukrytý aj mýtus jeho novohradského kraja – ktorý si priamo a esteticky osvojoval a potvrdzoval najmä cez náhornú plošinu Ábelovej a Polichna, poprekľadanú kameňmi metaforicky pripomínajúcimi artefakty na Veľkonočných ostrovoch – areál jeho obľúbenej Timravy, ktorej dielo – podľa jeho vyznania – „je ponornou sondou do skrytých zákutí myslenia a cítenia novohradského človeka v nedávnej minulosti, je autentické vo videní, originálne v zobrazení, pravdivé v poznaní, ironické a sebaironické v nadhľade“. Tu naplno vyznieva symbol vibranty *r* – v tŕpkach, tvrdošti, trnistosti, hrboľatosti evokujúcich trápenie, ale aj trepezlivosť a výdrž človeka z tejto náhornej plošiny; tieto sugescie pripomína piesňou zo svojho kraja: „*Polichno, Polichno, pekne vykladenô, nepotkneš sa na prst, iba na koleno.*“ A táto hláska – s podobnou funkciou ako v Rázusovom sonete *Vlakom do Štrby* – tu pripomína symbiózu zvuku a sémantiky „náročnosti, nasadenia, utrpenia, ale aj viery“: a sme pri hláskovej inštrumentácii pomenovaní, ktorá od metafory cez metonymiu prechádza k symbolu a mýtu; a tak sme sa dostali k archetypu budúceho záujmu jubilanta – osobitne v tvorbe/poézii Svetozára Hurbana Vajanského.

Nakoniec je tu, ale nie na poslednom mieste, binárna súčinnosť zložiek pomenovania *Pavol Petrus* – protiklad zdomácneneho a originálneho latinského mena ako predobraz budúcej učnosti, pravda, aj s biblickými sugesciami dvoch vrcholných reprezentantov kresťanskej viery, filozofie, múdrosti a lásky. *Petrus* – ako skala – so všetkými, aj novozákonnými konotáciami, lebo náš vzácny jubilant univ. prof. PhDr. Pavol Petrus, DrSc., bol a je neoblomný – pri hľadaní, nachádzaní, objavovaní a obhajovaní vedeckej pravdy, ale aj pri presadzovaní kvality a tvorivosti v bádateľskej práci a vo vzdelávaní; teda bol a je pevný aj vo svojom mravnom stave.

Vážený pán profesor, vzácny jubilant,
do ďalších rokov – aj v mene symbolu *nomen omen* – Vám zo srdca – aj za Vašich bývalých študentov, aspirantov, doktorandov, spolupracovníkov a kolegov – vinšujem *skalopevné, petrifikované* zdravie ako najdôležitejší predpoklad pokojného, tvorivého, obohacujúceho času plodnej a slnečnej, dlhej, predlhej múdrej a povznášajúcej životnej jesene.

Ad multos felicissimosque annos!

Ján Sabol